

kou byla pronesena. Nalézací soud tu zřejmě zaměňuje předpoklady beztrestnosti podle § 6, odst. 1 a podle § 6, odst. 2 cit. zákona. Zamítnutý průvodní návrh nesměřoval k tomu, aby byly zjištěny předpoklady přípustné kritiky po rozumu § 6, odst. 1 cit. zák., nýbrž k provedení důkazu pravdy. Podle výkladu, jež dává uvedenému článku sám nalézací soud, byl tu soukromý žalobce obviněn, že si v trestní věci T 730/36 okresního soudu v Š. počínal zbaběle. Podle zamítnutého průvodního návrhu mělo být uvedenými spisy dokázáno, že soukromý žalobce byl sám původcem urážlivého tvrzení o G., pro něž byl pak odsouzen, a že toto tvrzení dále rozšiřoval proti svému lepšímu vědomí, že však hleděl prý z trestní odpovědnosti vyvázat různými výmluvami, najmě tím, že se při vedení důkazu omluvitelného omylu prý nepravdivě odvolal na prameny, z nichž své vědomí prý bezelstně čerpal, nebo že hleděl věc vylicíti jako pouhé »politikum« a pod. Napadený rozsudek je na omylu, pokud má za to, že výtky zbabělosti je již vyvrácena tím, že obžalovaný vykonal jen své právo, snažil-li se dosíci beztrestnosti vedením důkazu omluvitelného omylu. Pronásá-li člověk ve veřejném životě činný o politickém odpurci urážlivé tvrzení, je požadavkem mužnosti, aby stál za svým projevem. Byly-li tu okolnosti, pro které mohlo být obvinění důvodně pokládáno za pravdivé, je samozřejmě i mravně bezvadné, dovolává-li se uražeč důkazu omluvitelného omylu. Leč činí-li tak u vědomí, že předpoklady bezelstnosti tu nejsou, nebo hledí-li jinými výmluvami u vědomí jejich bezpodstatnosti ujíti odpovědnosti za svůj projev, bylo by takové jednání označiti za zbabělé bez ohledu na to, že uražeč v trestním řízení třeba jen vykonával procesní práva jemu příslušející. Mravní výtky zbabělosti nemá co činiti s otázkou, zda jednání touto výtkou postižené je či není po právu.

Nalézací soud proto pochybil i tím, že zamítl uvedený důkaz. Měl jej naopak připustiti a pak podle výsledků řízení T 730/36 zkoumati, zda nastala beztrestnost obžalovaného ve smyslu § 6, odst. 2 zákona o ochraně cti. Zamítnutím uvedených důkazů zatížil tudíž nalézací soud rozsudek zmatkem podle § 281, č. 4 tr. ř.

Čís. 6132.

Ke skutkové podstatě zločinu lichvy podle § 4 cís. nař. čís. 275/1914 ř. z.

Mezi vlastnostmi nebo stavy uvedenými v této stati zákona a dosaženým nepoměrným ziskem musí býti spojitost; pachatel jich musí zneužiti způsobem tam naznačeným; nestačí tedy, že byl sice u pachatelova smluvníka takový stav nebo vlastnost, smluvník se však odhodlal k nepoměrnému plnění z pohnutky jiné.

Tíži poškození většího počtu osob ve smyslu § 4 cit. nař. je posuzovati podle poměrů poškozených; musí jíti o větší počet, nikoli pouze o více lidí. Po stránce subjektivní je i v tomto směru třeba přímého nebo aspoň nepřímého úmyslu pachatelova.

(Rozh. ze dne 11. února 1938, Zm II 176/37.)

Obžalovaný A. zařídil a financoval podnik vyrábějící krmnou (pícní) moučku, kterou rozprodával prostřednictvím velkého množství zástupců po celém území Československé republiky. Jeden kilogram tohoto prášku v ceně 4 Kč prodával obžalovaný za 6 až 10 Kč; poškozeno bylo několik set osob.

Soud první stolice uznal obžalovaného vinným zločinem lichvy podle § 4, odst. 1 a 2 cís. nař. ze dne 12. října 1914, čís. 275 ř. z.

Nejvyšší soud vyhověl zmateční stížnosti obžalovaného, napadený rozsudek v odsuzující části zrušil jako zmatečný a vrátil věc soudu nalézacímu, aby ji v rozsahu zrušení znovu projednal a o ní rozhodl.

Z d ů v o d ů:

S hlediska hmotněprávního důvodu zmatečnosti podle § 281, čís. 9 a) tr. ř. uplatňuje zmateční stížnost, že nalézací soud nesprávně vyložil jednotlivé známky skutkové podstaty zločinu podle § 4 cís. nař. z 12. října 1914, čís. 275 ř. z., což mělo za následek, že jednání obžalovaného podřadil pod skutkovou podstatu uvedeného trestného činu, ač skutková zjištění nenaplňovala jednotlivé zákonité pojmy ve zmíněném místě zákona uvedené, a že, vycházející z nesprávného právního názoru, neučinil potřebná skutková zjištění a nepřihlédl k celé řadě výsledků trestního řízení, pokud se týče nevyhověl návrhům obhajoby na doplnění trestního řízení, čímž zároveň zatížil rozsudek vadami neúplnosti (§ 281, čís. 5 tr. ř.) a kusosti (§ 281, čís. 4 tr. ř.).

Ke skutkové podstatě zločinu lichvy podle § 4, odst. 1, 2 cís. nař. čís. 275/1914 ř. z., jímž byl obžalovaný vinným uznán, se vyžaduje, aby pachatel úmyslně při uzavření, změně nebo zprostředkování právního jednání, které má za předmět nabytí nebo zcizení nějaké věci nebo nějakého práva, vykořisťoval lehkomyšlnost, tíseň, slabomyšlnost, nezkušenost neb vzrušení myslí jiného tím, že sobě nebo osobě třetí dá slíbiti nebo poskytnouti vzájemné plnění, jehož majetková hodnota je v nápadném nepochopitelném poměru k hodnotě jeho plnění, dále aby pachatel tak učinil po živnostensku a aby tím byl poškozen těžce větší počet osob.

Je tedy lichvou úmyslné vykořisťování tísně neb určitých duševních stavů jiného k dosažení majetkových výhod zjevně nepoměrných.

Podle napadeného rozsudku vykořisťoval obžalovaný nezkušenost jiných. Tu pak zmateční stížnost poukazuje právem k tomu, že nalézací soud nesprávně vyložil pojem »nezkušenosti«. Nezkušeností rozumí zákon nepoznání nepoměrnosti vzájemného plnění pro nedostatek zběhlosti v obchodech podobného rázu (srovn. na př. rozhodnutí č. 4565 Sb. n. s.). Zmateční stížnost uplatňuje správně, že se ke skutkové podstatě zmíněného trestného činu vyžaduje, aby pachatel dosáhl majetkové výhody zcela určitým způsobem, t. j. využitkováním některé nehospodářské vlastnosti postižené osoby a že mezi těmito skutečnostmi a dosaženým nepoměrným ziskem musí býti spojitost, t. j. aby pachatel zneužil některé nehospodářské vlastnosti druhé strany, tedy v souzeném případě nezkušenosti k tomu, aby dal sobě nebo jiné osobě slíbiti neb po-

skytnouti nepoměrné vzájemné plnění. Nestačilo by tudíž, kdyby tu taková nezkušenost sice byla, nebylo by tu však naznačené spojitosti, t. j. kdyby se druhá strana odhodlala k nepoměrně vysokému plnění ne následkem této nezkušenosti, nýbrž z pohnutky jiné (Mirička, Právník, ročník 54, str. 41, 42). Tuto otázku spojitosti však nalézací soud neřešil, vycházejí zřejmě v tom ohledu z nesprávného právního výkladu pojmu nezkušenosti a máje patrně za to, že uvedené spojitosti mezi jednáním pachatelovým a nezkušeností na druhé straně není třeba. Tento právně pochybený právní názor byl zřejmě příčinou toho, že nalézací soud nejen že neučinil potřebných skutkových zjištění, nýbrž zamítl i návrh obhajoby, obsažený v písemném podání ze dne 10. ledna 1936, opakovaný při hlavním přelíčení a směřující k tomu, aby způsobem tamže blíže uvedeným bylo zjištěno, že šlo vesměs o obchodníky zkušené, tedy ke zjištění skutečnosti rozhodné pro posouzení viny obžalovaného (§ 281, čís. 4 tr. ř.).

Jelikož předpokladem přičitatelnosti trestného činu uvedeného v § 4 čís. nař. čís. 275/1914 ř. z. je, aby pachatel jednal úmyslně, — kteroužto nezbytnou známku skutkové podstaty uvedeného trestného činu nalézací soud v rozsudkovém výroku vůbec neuvádí, což zmateční stížnost ostatně výslovně vytýká, byť i pod nesprávným označením § 281, čís. 3 tr. ř., — tedy aby věděl, že druhá strana jedná z nezkušenosti, t. j. že se odhodlala k nepoměrně vysokému plnění následkem této nehospodářské vlastnosti, bylo povinností nalézacího soudu, aby aspoň učinil taková skutková zjištění, která by takový závěr o vědomosti obžalovaného mohla ospravedlniti, zejména když zjistil, že z celkového množství prodané krmné moučky prodal »něco« také obžalovaný A., dále že »moučka byla prodávána celou armádou cestujících« a že převážné většiny objednávek bylo dosaženo podvodným předstíráním cestujících, že značné množství moučky bylo dodáno pouze do komise, a když dále vzal nalézací soud za prokázáno, že obžalovaný A. napomínal cestující, aby jednali poctivě. Nalézací soud však ani tyto zjištěné skutečnosti nehodnotil, ač se týkaly skutečností rozhodných (§ 281, čís. 5 tr. ř.).

Zmateční stížnost vytýká dále s hlediska zmatku podle § 281, čís. 9 a) tr. ř. právem, že nalézací soud vyložil nesprávně pojmy »v y k o ř i s t' o v á n í« a »n á p a d n é h o n e p o m ě r u«, shledav k jejich naplnění za postačující, že obžalovaný prodával prášek v ceně nejvýše 4 Kč — za 6 Kč až 10 Kč (t. j. za 1 kg), při čemž přehlédl, že o vykořisťování lze mluvit jen tehdy, když zisk pachatelův je hledíc na konkrétní poměry nepoměrně veliký. Pojem nápadného nepoměru hodnot plnění je relativní; tento znak nutno spatřovati všude tam, kde rozdíl mezi hodnotou plnění a vzájemného plnění je ve značném nepoměru k obyčejné, konkrétními poměry ospravedlněné hodnotě. Vycházejí z té příčiny z nesprávného právního názoru, nedbal nalézací soud toho, že obžalovaný platil svým cestujícím za každý 1 kg prodaného prášku provisi, a nepřipustil navrhovaný důkaz výsledkem svědkyň G. a H. o tom, že obžalovaný prodával na obchodě s krmnou moučkou 100.000 Kč, jakož i o tom, že jím uplatňované jednotlivé položky kalkulace byly správné a jím sku-

tečně vynaloženy, ač šlo o okolnosti rozhodné pro skutkové zjištění nezbytné pro správné řešení otázky, zda šlo o nápadný nepoměr ve smyslu § 4 cit. čís. nař. (§ 281, čís. 4 tr. ř.).

Uvedený nesprávný výklad pojmu »nápadného nepoměru« měl za následek, že nalézací soud neřešil správně otázku v ě d o m í obžalovaného o nápadném nepoměru, což je patrné z toho, že nepřiznal obžalovanému vůbec žádnou provisi, ač na jiném místě připouští, že obžalovaný má nárok na uznání provise v jisté výši, a že nehodnotí v rozsudku zjištěnou okolnost, že obžalovaný není odborníkem a že prášek nevyzkoušel, nepřikládá jim patrně žádný význam. Právě uvedené okolnosti však přímo nutkaly k úvaze, zda obžalovaný, i když, jak rozsudek zjišťuje, znal nákupní cenu prášku a věděl, kolik činí ostatní položky režie, byl si vědom nápadného nepoměru vzájemného plnění; s tohoto hlediska měl nalézací soud hodnotiti i pro obžalovaného příznivé posudky inž. K., inž. T. a inž. H. (§ 281, čís. 5 tr. ř.).

Jelikož, jak z uvedeného plyne, je rozsudek stížen zmatky podle § 281, čís. 4, 5, 9 a) tr. ř. a tyto již v tomto rozsahu činí rozsudek zmatečným, bylo již z těchto důvodů, aniž bylo třeba obírat se dalšími vývody stížnosti, pokud uplatňují uvedené důvody zmatečnosti ještě v jiném směru a pokud vytykají rozsudku ještě zmatek podle § 281, čís. 10 tr. ř., rozsudek jako zmatečný zrušiti ve výroku o vině a trestu a ve výrociích s tím souvisících. Poněvadž rozsudková zjištění nepostačují a řízení trpí vadou neúplnosti a kusosti, nemohl nejvyšší jako zrušovací soud rozhodnouti ihned ve věci samé a bylo proto věc vrátiti soudu nalézacímu, aby o ní v rozsahu zrušení znovu jednal a rozhodl. — — —

Na nalézacím soudě bude, aby pokud jde o otázku, zda jednáním obžalovaného byl těžce poškozen větší počet osob, nepřehlédl, že tíži škody je nutno posuzovati podle poměrů poškozených osob, a že tento znak, kvalifikující čin za zločin, žádá tutéž formu viny jako delikt základní, tedy úmysl aspoň eventuální (srovn. Miříčka tamtéž str. 95), a že již jasné znění zákona poukazuje k tomu, že musí jíti o větší počet a nikoli pouze o více osob, jak rozsudek nesprávně ve výroku uvádí.

Čís. 6133.

Neodolateľnou mocou v smysle § 77 tr. zák. treba rozumieť moc (silu) fyzickú alebo psychickú, ktorej pachateľ nemôže odolať.

Moc fyzická musí sa prejavíť vo vonkajšom násilí, ktoré neprekonaťne dáva smer rozhodnutiu a činnosti pachateľovej.

Moc psychická musí sa prejavíť v nátlaku (vyhrážaní), ktorý musí byť taký, že priamo ohrožuje život alebo telesnú neporušenosť pachateľa alebo jeho príslušníkov a nemôže byť jinak odvrátený než spáchaním trestného činu.

(Rozh. zo dňa 12. februára 1938, Zm IV 727/37.)

Na j v y š š í s ú d v trestnej veci proti A., obžalovanej z účastenstva na zločine vraždy, vyhovel zmätočnej sťažnosti verejného žalobcu, založenej na dôvode zmätočnosti podľa § 385, čís. 1 c) tr. p., z tohoto